

התרגיל יונתן פיין

ראשו של הקמ"ן הגיח מבעד לדלת. "תעלה על ציוד ותחבור לאביר," הוא אמר, "אתה וקבוק יורדים לשטח לטובת ביום פצועים."

הימים בשיזפון דמו זה לזה ועברו בלי להטביע חותם. מאז שסופחתי למפקדה נטמעתי בתפאורת הבסיס העצום כמו צל, או אולי, כיוון שהצל בשיזפון דווקא מועט ויקר-ערך, כמו אור השמש המסמא, שחרדונים צהבהבים עומדים בו קפואים במשך שעות, ונעלמים בן-רגע. להיעלם לא יכולתי, לא ברגע וגם לא במשך חודשים ארוכים. רוב החיילים שהגיעו איתי מצריפין הגיבו בהסלמה מיידית – עשו בלגן, דפקו עריקות, אזקו את עצמם למיטה – עד שהועברו לבסיס פתוח במרכז הארץ, או לפחות לעשות שבוע-שבוע במטבח. אני הסתפקתי במכתבים מלאי פאתוס, שלא נענו מעולם. בסגל נזכרו בי רק כשנחתו עליהם משימות מעיקות שאפשר לדחוק אל מחוץ לגבולות הגזרה של המדור שלהם. עכשיו, חודשיים לשחרור, זה כבר לא היה חשוב. עליתי על ציוד ובלי לשאול שאלות יצאתי אל הגשם, שנספג באספלט ובחול.

מרגע שנכנסנו לתוך שטחי האש הבנתי שזה לא תרגיל שגרתי. במרחק, זחלי הטנקים בטשו בחול הקשיח בתנועה מחרישת-אוזניים; צרורות מא"ג ניסרו פעם בפעם באוויר ושריקות פגזים החריבו אותו; פצצות תאורה הדליקו את השמיים בזו אחר זו. "מה זה ההקצאות האלה?" קבוק אמר. לא ידעתי איך קוראים לו באמת, או למה כולם קוראים לו קבוק. הוא נפלט אלינו לא מזמן מהטירונות, ועדיין היה בטוח שהוא אוטוטו עף מפה. הנהג סיפר שזה תרגיל פתע ביוזמת קשנ"ר הנכנס, שגם מפקח עליו מקרוב. קבוק סינן קללה ואני עצמתי את עיניי. קשנ"ר, קצין שריון ראשי, היה הנמנע האחרון שלי. הימים הרחוקים שבהם חיכיתי לתשובה ממנו היו ימים של תקווה, לפעמים אפילו התעלות. די היה לשמוע את ראשי התיבות האלה כדי שמשוה ממנה יחזור לרחף בקרבי, כאיתות מספינת האם שלרגע נקלט בלוויין תועה. התחפרתי בצווארון שלי בדממה, מתמסר לאנקות יריעת הברזנט מאחוריי, שהרוח והגשם עשו בה שמות. גם אחרי עשרות פעמים שירדתי להחליף עוקב או לחלק אוכל, מעולם לא התרגלתי לקרבות האפיים של מדבריות שיזפון. מדומים ככל שיהיו, חסרי אויב ככל שיהיו, הם החדירו בי בכל נקבובית את אפסותו של היחיד והפילו עליי ייאוש ותרדמה.

עצרנו במישור מחופר, מוקף סוללות עפר, שבשפה הצבאית מכונה "מגנן". הערב היה זה שטח נסיגה לטיפול בפצועים, ובתוך ההמולה הכללית – הטנקים, הצרורות, הפגזים – שררה בו המולת-אסון פרטית. האביר פלט את קבוק ואותי אל בין צללים מתרוצצים. הם משכו לפניהם אלומות אור קהות, מפנסי-ראש שנגסו בחשכה רק בקושי. "בוא נודיין מפה," אמרתי והצבעתי לעבר נגמ"ש פתוח, ריק, שחסה תחת אחת מהסוללות. ואכן – בין זעקות פצועים מדומים והבהובי אמבולנסים אדומים;

תחת חרוטי גשם מחודדים, מתגברים, שהצללים המתרוצצים סביבנו ניסו לגרש מעליהם כמו זבובים – מה היה יותר הגיוני מזה? פסענו בדממה אל כֶּבֶשׂ הפלדה, אבל בדרך תפס אותנו רבי־סרן בנעליים אדומות. על ראשו הגזוז, המוכסף, נכרך קשר מדונה. פנס הראש שלו דווקא היה חזק מאוד. כשדיבר השפלנו מבט.

"אתם זה הביום פצועים מהמפקדה?"

לא ענינו אבל כנראה המבט הסגיר אותנו, כי הוא מייד אמר לנו, "יפה, אתה לא שומע כלום. נפל לידך פצמ"ר ויש לך צלצולים באוזניים. גש לתאג"ד ודווח להם." קבוק עמד לידו בלי לזוז, גם אחרי שחלפו שתיים-שלוש שניות של השתהות לגיטימית.

"מה?!" הצרחה שפלט הקפיצה אותי. בפניו של הקצין רטט שריר. "אני לא שומע כלום! נפל עלינו פצמ"ר!"

הוא הוסיף לעמוד על מקומו. זו לא היתה דבקות מגושמת במשימה וגם לא התחכמות ליצנית, אלא התמסרות עמוקה, ניהיליסטית, לאבסורד שאליו נקלענו. אמנות לשם אמנות. מי ידע שיש לו כאלה ביצים? כשהוא נבלע לבסוף בחשכה, הרבי־סרן פנה אליי. "אתה, יקירי, חטפת את הרסיסים בצלעות ובירך." הוא קרא במדונה לתוך, החובש הגדודי. כשדיבר בקשר הוא הרים את ראשו, ואלומת האור הלבנה, המבהיקה, שוגרה מפנס הראש שלו אל השמיים האטומים כמו הקריאה של משטרת גותהאם לבאטמן. נשמטתי אל הרצפה בעיניים עצומות.

אז ניגש אליי מילואימניק שמנמן כבן ארבעים, עם מפרצים עמוקים וחולצה שחורה מתחת למדים. לא ציפיתי למצוא בתרגיל כזה גדוד מילואים, והם בטח ציפו לכך עוד פחות ממני.

הסרן חזר אלינו בריצה. בלי לבחון את מצבי הוא פסק, "לא בוצעה סחיטת גפיים – איבדת אותו."

"עוד לא הספקתי," מחה החובש.

"להלך."

"מה זה איבדתי?"

"זה אומר שמת לך חייל – נפל חלל."

"מה זה?!" עכשיו היה תורי לצעוק, ומנהל התרגיל הביט בי מופתע ואדיש, כאילו הייתי חלק מההקצאות המופלגות שקיבל. "עוד חכמולוג? קחו אותו להמשך טיפול בתאג"ד."

הגשם התחזק. המשתתפים בתרגיל ניסו להתעלם, אבל הכול נעשה איטי ומהוסס, כאילו הוא שוטף מאיתנו את אשליית החומרה והחירום. רק הרבי־סרן היה בשלו; הוא הורה לחובשי המילואים להניח אותי מחוץ לתאג"ד, ליד קבוק. אז קרא בקשר לעוקף, הרב הגדודי, לצורך "זיהוי ההרדוף". הקשר הפיק מלמול לא ברור והלב שלי התחיל לדפוק. הדרך היחידה לזהות חללים היא הדיסקיות, ואני לא נשאתי אותן – לא על הצוואר ולא על הרגליים. בהתחשב בפז"ם שלי, בנסיבות רגילות זה עניין של מה בכך, פחות מחוסר נימוס, אבל היה לי ברור שהרבי־סרן הזה עומד להעלות אותי למשפט. ידעתי שהוא גם יעקוף את מפקד הבסיס ליד קשנ"ר הנכנס, ולא

היה לי ספק על מי יפרוק האחרון את תסכולו. שכבתי על החול הדוקרני בחולצה פתוחה, נרטב בהכנעה, כשראיתי את רב הגדוד מתקרב בזווית העין. הוא היה סרן רוזה בעל זקן מדובלל, מחורץ, שהשתרג על רצועת הקסדה הרכוסה. היה איתו חייל נוסף מהרבנות, שהחזיק עבורו את הקשר וחיכה למוצא פיו. ניסיתי להכריע כמה ימי ריתוק מצפים לי – המינימום היה עשרים ושמונה – כשלפתע חשתי גירוד עיקש בגב כף היד. בתחילה חשבתי שזה הגשם, או אולי חגב שנמלט ממנו, אבל כשהבטתי ראיתי את קבוק. הוא הגיש לי את הדיסקית שלו בדממה, בחשאי. רציתי להגיד לו שהוא מסתכן, שגם אותו מפקד התרגיל יכול לבדוק. היו לנו שניות בודדות תחת עינו הפקוחה. "מה קורה שם?" הוא שאג והתקרב אלינו, אבל קבוק רק הצביע על אוזניו, ואני, בהשראתו, למרות דפיקות לב טרופות שהרגשתי בכל הגוף, זרקתי את הדיסקית על הצוואר וצנחתי על הגב בדממה.

הרב רכן אליי. בלי חשק, בלי אוויר בריאות, בלי אפילו לבקש מהחייל שלו את הקשר, הוא פלט: "חברתי להרדוף, מתחיל בזיהוי." הרגשתי את הבל פיו המעושן כשהוא גישש אל צווארון החולצה שלי, באצבעות רכות שאולי היו מורגלות באיתור קשיים מופשטים יותר, בין דפי הגמרא. עדיין הסדרתי את נשימתי כשרב הגדוד וסגנו מילאו את טופס החלל. אחר־כך הם הוציאו אלונקה ושקית ניילון שחורה, אטומה. זה כבר היה יותר מדי. כשהבנתי מה עומד לקרות ניסיתי לקום בתוקף, אבל הרב־סרן הצמיד אליי את פניו הקשות בתוקף משלו.

"חייל, אם אני שומע אותך עוד פעם אחת, אתה תהיה הרדוף גם ברטוב – הבנת?" מחיתי את נחילי הגשם מפני בדממה. בינתיים הרב ניגש אליי, ספק ברתיעה ספק בהתנצלות. הוא העלה אותי על האלונקה, כך סביבי את השקית ורכס אותה עליי באצבעותיו הדקות. זה היה מגע חדש, ולא בלתי נעים. הניילון האטום החזיר לי את הבל פי, וערבל מעט את רעשי הקרב הרחוקים. עוד אני מסתגל, הוא וסגנו הרימו אותי לגובה מותניים. בלהט התרגיל הם שכחו לקשור אותי לאלונקה, וכיוון שהייתי כבד מהרגיל – בצידוד מלא ומדים ספוגים – נטיתי מטה וכמעט נפלתי על הקסן, שהיה חזק ממפקדו הרב אבל גם נמוך יותר. לבסוף הניחו אותי בבת אחת, בהקלה, על משטח מתכת קר.

"זהו? מעמיסים אותו וחסל – כמו כלב?" שמעתי את קולו הרם של הרב־סרן. הרב הצבאי נאנח. מרגע שנכנס אל שדה הראייה שלי הוא הסתובב בשטח כאילו נעשה לו עוול, ובמידה רבה צדק. הוא היה עוד קורבן של אפקט המטוטלת: בראש המערכת האלוף רוצה כניסה בלתי־נשכחת לתפקיד, ובבסיסה עשרות אנשים מיטלטלים בגשם שוטף.

"זה... זה הנוהל. מכאן הוא עובר למפקדה שתנייד אותו לצריפין לקבורה. בתרגול."

"כבוד הרב, אני לא גדול בתורה כמוך, אבל כמה שאני יודע כשיהודי נפטר אומרים עליו קדיש."

"בתרגיל?" רב המילואים השתנק כאילו החסיר פעימה.

"המטרה של תרגול, הטעימה השכינה הארעית, הלא קרויה, היא לדמות את

המציאות ככל האפשר ולדאוג שאף משימה – אבל אף משימה, כולל הקשה ביותר, פיזית ומנטלית – לא תנחת על הלוחמים כמו רעם בקרב.

הרב הסביר שהוא מבקש ממנו לעבור עבירה בוטה, חמורה, על עשרת הדיברות – לא תישא את שם ה' אלוהיך לשווא – והמפקד, שלא ידע להתמודד עם הטיעון אך מיאן לקבלו, נתלה באותו "שווא" בזעזוע רטורי חלול ולא היה מוכן לשמוע גם כשהרב מחל על כבודו, והציע, כפשרה, להגיד פרקי תהילים לעילוי נשמתו. הוא שאל אותו אם זה מה שהיה עושה באופרטיבי, והחייל שלו התפרץ ואמר שזו שערורייה, שהוא דורש לדבר מייד עם רב שיזפון, מה שהחזיר את הסרן לקרקע מוצקה יותר, או לפחות מוכרת, והוא מייד תבע לדעת מי מפקד התרגיל ורל"ש קשנ"ר הנכנס – הרב של שיזפון, או הוא? – וכעבור כמה שניות של שתיקה, שככל הנראה פירש כניצחון (קשה היה לקבוע ממקום משכבי), הוא הוסיף, "קדיש בפקודה!" ואפילו הרהיב עוז לסנן, "דינא דמלכותא דינא, אה?"

הצדק היה עם אנשי המילואים, אבל האם יעמוד להם בשטח ההפקר של המגנן? לא עברו כמה דקות ומבעד לשקית הניילון, שהיתה לי מקור חום קלוש, יחידי, קיבלתי תשובה. תחילה במהוסס, יתגדל ויתקדש שמייה רבא נכלם, בהברות רפות, אבל ככל שהתפילה נמשכה כך היא התחזקה, יונקת כוח מכוח אמירתה, מכוח כל "אמן", יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם, נדמה היה שעוד ועוד אנשים מצטרפים, ויתגדל ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא בריך הוא, ועל כולם עולה דווקא הרב העדין, שזעק בזעם נורא, כמעט בתאוות נקם, כאילו מרגע שנפל הפור לא נותר אלא להקים את החטא ולעשות את הרע ולהעמיד את עצמך למשפט האל, הבוחן כליות ולב. אבל בו ברגע, כמעין תגובה שמימית, התגברו קולות ירי מכל הכלים של הגדוד השני, שהסתער עכשיו על פיתה סורית – אותה פיתה סורית דמיונית שאנו מסתערים עליה בכל דור ודור, מעוז הכיסופים של אינספור חיילים המסמנן את סוף התרגיל. מכשיר קשר חרחר, ותחת הצעקות של הרב־סרן לשפר עמדות, שאון גדול של צמיגים ומנועים קם, התרחק ולבסוף נדם.

רווח לי כשהבנתי שאני לבד. נשימתי התייצבה אט־אט, ועימה גם רחשי השקית העולה ויורדת על פני. למרות זרזיפי הנזלת, שניגרו למעלה ולמטה במידה שווה בשוכבי בשיפוע, צלילות חדשה ירדה עליי והביאה עוררות גדולה. גיליתי עולם ומלואו בשקית השחורה שכיסתה את פניי. התעמקתי במרקם המחוּספס, המגרד באפי בכל שאיפה; במשחקי האור והצל שחוללת, בכל נשיפה, בין השקית לבין מה שבטח היה תאורת החירום של האביר. זה היה זמן חסד. בעוד חודשיים אהיה אדם חופשי, ובאותם רגעים העתיד נראה לי נוצץ ומלא אפשרויות כשם שהשנתיים וחצי האחרונות בשיזפון היו חדגוניות. מחשבות ותקוות כמוסות, שמעולם לא העזתי לנסח, נדלקו על גבי שמורות עיני העצומות בזו אחר זו, בחגיגות ובקצב של מטח זיקוקים. יותר מהתוכן שלהן עינג אותי המעקב אחר תנועתן. הרגשתי שפי נעשה כבד, וצונח בחיוך אופורי לנוכח התפוצצויות התודעה האלה: זורחות כגחלילית, קלות־תנועה כעפיפון, הן הזכירו לי גרסה פסיכדלית ומואצת של

הבועות שמזדחלות על המסך כשאני בווה במחשב שלי במפקדה עד אין קץ, עד שאני מקיש על העכבר.

שעות ארוכות הייתי נתון כך בין העולמות. זו לא הייתה אחת מהחוויית האלה שנדמות כנצח אבל אורכות כמה דקות. בזמן ההזיות הקודחות הללו, שבמרפאה אחר כך הסבירו בִּהיפותרמיה שחטפתי, התרגיל נגמר וכולם התקפלו והנהג החזיר לבסיס את האביר – אני ארוז בתוכו – והעמיד אותו בחניית רכבים. לא יקיצה טבעית העירה אותי בסופו של דבר; לא אור השחר ואפילו לא הנסיעה הבאה, ליום טיפול בחטיבה. רק שם, אחרי ארוחת צהריים, צעקת הביעותים של חימושניק שמצא אותי בשקית החזירה אותי להכרה.

מאותו רגע דברים קרו מהר וביעילות. הובהלתי למרפאה והושקיתי תה רותח ואנטיביוטיקה. נכנעתי שוב לדמדומים, וכשהתעוררתי מצאתי מולי את מפקד החיל, קשנ"ר בכבודו ובעצמו. הוא התיישב, התנצל עמוקות על כל מה שקרה, ובישר לי שביקש לדבר איתי אישית. את הרל"ש שלו לא ראינו יותר.

"אתה בחיים", הוא פסק, "למרות מיטב המאמצים."

ניסיתי להחזיר חיוך אבל הייתי חלש. וגם מופתע. עם כל הבוז שרחשנו למערכת, לקצינים הבכירים עדיין ייחסנו משהו מהנשגב. אחרי שבירר את השתלשלות האירועים, כתב כמה נקודות בפנקס וקם לצאת, הוא נעמד בפתח דלת המרפאה. הוא אמר שהוא חייב לשאול, "ברמה האישית", איך הייתי מסוגל להישאר בתוך שקית הקבורה. גיחכתי כאילו הוא צודק ואני, טיפשוני שכמותי, נקלע עכשיו למבוכה. אבל ידעתי שהשעות האלה, בחיק הגחליליות והעפיפונים, היו יקרות מפז, בטח על רקע הימים הארוכים והדלים במדבר של שיזפון.

"אני צריך את העזרה שלך", אמרתי, נחוש לפתע. ובקול אחיד, נמהר, סיפרתי שניסיתי לצאת מהבסיס הזה מהרגע שהגעתי אליו; שכתבתי לו ולקודמו עשרות מכתבים; שכל מה שאני רוצה זה לעבור למפקדת קצין שריון ראשי בצומת קסטינה – בסיס פתוח במרכז.

האלוף העביר את משקל גופו בין רגליו, כשוקל ומתלבט. בלוריתו האפורה נרעדה כשהוא הנהג ברוך.

"לעולם אל תאמר נואש", הוא חיך לבסוף. "אני אטפל בזה באופן אישי. מה הפרטים האישיים שלך?"

לא עניתי מייד. השתעלתי, הצמדתי את החזה לסנטר, וכשהוא הרכין את המבט אל הדף, ניצלתי את ההזדמנות כדי לשנן את הפרטים שנטבעו בדיסקית החשופה של קבוק, שעדיין הייתה מונחת לי על הצוואר.